

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.007.03.2021

Pan
Norbert Bień
Wójt
Gminy Klucze
ul. Partyzantów 1, 32-310 Klucze

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/066 Zabezpieczenie wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniem ściekami komunalnymi pochodzącymi z obszarów nieskanalizowanych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Klucze, ul. Partyzantów 1, 32-310 Klucze ¹
Kierownik jednostki kontrolowanej	Norbert Bień, Wójt Gminy Klucze ² od 21 listopada 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<p>Zapewnienie infrastruktury niezbędnej do odbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.</p> <p>Przygotowanie Urzędu do realizacji zadań związanych z odbieraniem i oczyszczaniem ścieków powstałych na terenach nieskanalizowanych.</p> <p>Działania podejmowane przez organy Gminy Klucze³ w celu egzekwowania od właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji obowiązku wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy oraz opróżniania tych zbiorników.</p> <p>Działania podejmowane przez organy Gminy w celu egzekwowania przestrzegania obowiązków od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych.</p>
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2021 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów powstałych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Mariusz Podolski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/45/2021 z 17 lutego 2021 r.

(akta kontroli str.1-3)

¹ Dalej: *Urząd*.

² Dalej: *Wójt*.

³ Dalej: *Gmina*.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200; dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działania Gminy w zakresie zapewnienia ochrony wód powierzchniowych i podziemnych przed zanieczyszczeniami ściekami komunalnymi pochodzącymi z obszarów nieskanalizowanych.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Gmina nie zapewniła infrastruktury niezbędnej do odbioru od mieszkańców i oczyszczenia wszystkich wytworzonych na jej terenie ścieków, co ograniczało możliwość prowadzenia prawidłowej gospodarki ściekowej. Gmina dysponowała stacją zlewną oraz możliwością przesyłania ścieków do oczyszczalni należącej do znajdującego na jej terenie zakładu produkcji wyrobów higienicznych, jednak zabezpieczało to jedynie ok. 80% potrzeb gminy w tym zakresie.

Wskutek powyższego oraz nierzetelnie sprawowanego nadzoru nad gospodarką ściekową na nieskanalizowanych obszarach Gminy, do środowiska trafiło w stanie nieoczyszczonym ok. 99 720 m³ nieczystości ciekłych w 2019 r. oraz 96 332 m³ w 2020 r. (odpowiednio: 38,1% i 35,8% wszystkich wytworzonych w Gminie ścieków komunalnych i odpowiednio: 78,5% i 72,7% pochodzących z nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej).

Zadania z zakresu gospodarki ściekowej (w tym na terenach nieskanalizowanych) zostały przydzielone konkretnej komórce organizacyjnej oraz przypisane poszczególnym pracownikom. Prowadzona przez Urząd ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków pozwalała na gromadzenie informacji dot. lokalizacji nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe wraz z danymi właścicieli tych nieruchomości oraz adnotacjami nt. zawartej umowy na opróżnianie zbiornika i terminów wykonywania takich usług. Ewidencja była jednak niekompletna, gdyż brak w niej było zapisów dotyczących 89,6% nieruchomości położonych na terenach nieskanalizowanych w 2019 r. oraz 79,2% w 2020 r. W praktyce uniemożliwiała to realizację przez Wójta celów, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1-2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach⁶ oraz skutkowało nieprowadzeniem działań wskazanych w art. 6 ust. 6 tejże ustawy.

Podmioty świadczące na terenie Gminy usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, terminowo składały Wójtowi kwartalne sprawozdania, a dane w nich zawarte były rzetelne.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Gminna infrastruktura służąca do odbioru ścieków komunalnych

Opis stanu
faktycznego

1.1. Zasięg i wykorzystanie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie

Na koniec 2019 r. Gmina liczyła 14 815 mieszkańców, z których 8 698 (58,7%) nie posiadała dostępu do sieci kanalizacyjnej, a 888 (0,6%)⁸ nie posiadało dostępu do sieci wodociągowej. Według stanu na koniec 2020 r., Gmina liczyła 14 731 mieszkańców, z których 8 674 (58,9%) nie posiadało dostępu do sieci kanalizacyjnej, a 294 (0,2%) nie posiadało dostępu do sieci wodociągowej.

(akta kontroli str. 4-16)

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 1439 ze zm., dalej: *uocp*.

⁷ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Dane dot. odsetka mieszkańców nieposiadających dostępu do sieci wodociągowej oszacowano na podstawie sprawozdań SG-01 (Gmina Klucze) oraz M-01 (operator sieci wodociągowo-kanalizacyjnej dla Gminy Klucze) za lata 2019-2020.

Łączne zużycie wody w Gminie na koniec roku 2019 i 2020 wynosiło odpowiednio 374 300 m³ oraz 384 200 m³ (wzrost o 2,6%), w tym na obszarach nieskanalizowanych 219 754 m³ oraz 226 227 m³ (wzrost o 2,9%).

W 2019 r. na terenie Gminy odprowadzono systemem kanalizacji do oczyszczalni ścieków 134 900 m³ nieczystości ciekłych, a w 2020 r. - 136 400 m³ (wzrost o 1,1%).

W 2019 r. do oczyszczalni ścieków dowieziono taborem asenizacyjnym łącznie 10 567 m³ nieczystości ciekłych powstałych na terenie Gminy, a w 2020 r. dowieziono 11 728,4 m³ takich nieczystości (zwiększenie o 11,0%).

Różnica pomiędzy zużyciem wody, a łączną ilością ścieków odprowadzoną do oczyszczalni ścieków systemem kanalizacji i dowiezioną wozami asenizacyjnymi oraz oczyszczoną w przydomowych oczyszczalniach ścieków w 2019 r. wynosiła 99 720 m³ (38,1% ścieków wytworzonych w Gminie⁹), a w 2020 r. - 96 332 m³ (35,8% ścieków wytworzonych w Gminie¹⁰, zmniejszenie o 2,3% w porównaniu do 2019 r.).

(akta kontroli str. 4)

1.2. Zdolność absorpcji przez gminny system oczyszczania ścieków komunalnych ścieków wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych

Na terenie Gminy działa jedna oczyszczalnia ścieków (właścicielem jest *Velvet Care* spółka z o.o. z Klucz) oraz jedna stacja zlewna usytuowana w Jaroszowcu przy ul. Kolejowej. Średnioroczna przepustowość oczyszczalni wynosi 1 330 425 m³ (dobowa 3 645 m³), z czego Gmina może wykorzystać 600 m³ na dobę¹¹.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Gmina nie zapewniła infrastruktury wystarczającej do odbioru wszystkich wytworzonych na jej terenie ścieków, co ograniczało możliwość prowadzenia prawidłowej gospodarki ściekowej. Gmina posiadała dostęp do oczyszczalni ścieków należącej do znajdującego się na jej terenie zakładu produkcji wyrobów higienicznych, jednak udostępniony Gminie limit przepustowości był niższy od sumy wytworzonych na jej terenach ścieków o 43 010 m³ w 2019 r. oraz 49 940 m³ w 2020 r. Mimo to, Gmina nie prowadziła działań w celu zwiększenia możliwości odbioru i oczyszczania ścieków. Zgodnie z wyjaśnieniami Zastępcy Kierownika ds. BHP i Ochrony Środowiska *Velvet Care zadeklarowało w 2000 roku możliwość przyjęcia do oczyszczalni 600 m³/dobę ścieków sanitarnych. Nadal podtrzymujemy tą ilość. Ponieważ na dzień dzisiejszy z Gminy Klucze spływa średnio 430 m³/dobę ścieków (średnia za rok 2020), więc rezerwa wynosi 170 m³/dobę (daje to w ciągu roku 62 050 m³).*

(akta kontroli str. 4-23)

Zdaniem NIK, możliwość przyjęcia do oczyszczalni 600 m³ ścieków sanitarnych na dobę, nie zabezpiecza w pełni rzeczywistych potrzeb Gminy w tym zakresie, zaś różnica między zadeklarowaną przez operatora oczyszczalni ilością ścieków możliwych do przyjęcia, a obecnie przesyłanych (62 050 m³), wykazywana jako „rezerwa”, jest niższa od ilości ścieków trafiających co roku, wskutek braku nadzoru ze strony Gminy, do środowiska w stanie nieoczyszczonym.

⁹ 78,5% ścieków wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych Gminy.

¹⁰ 72,7% ścieków wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych Gminy.

¹¹ 219 000 m³ rocznie.

OCENA CZĄSTKOWA

Gmina nie zapewniła infrastruktury wystarczającej do odbioru wszystkich wytworzonych na jej terenie ścieków, co ograniczało możliwość prowadzenia prawidłowej gospodarki ściekowej. Gmina posiadała dostęp do oczyszczalni ścieków należącej do znajdującego się na jej terenie zakładu produkcji wyrobów higienicznych, jednak udostępniony Gminie limit przepustowości był niższy od sumy wytworzonych na jej terenach ścieków. Mimo to, Gmina nie prowadziła działań w celu powiększenia możliwości odbioru i oczyszczania ścieków.

(akta kontroli str. 4-23)

OBSZAR**2. Przygotowanie urzędu do realizacji zadań związanych z usuwaniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych wytworzonych na obszarach nieskanalizowanych**

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z obowiązującym w okresie objętym kontrolą Regulaminem Organizacyjnym Urzędu¹², za realizację zadań związanych z gospodarką ściekową w Gminie odpowiadał Referat Gospodarki i Rozwoju, w ramach którego funkcjonowały:

- Zespół ds. Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej odpowiedzialny za zadania wynikające z uocp (w tym: opracowanie regulaminu utrzymania porządku i czystości oraz kontrola jego przestrzegania, wydawanie zezwoleń na opróżnianie zbiorników bezodpływowych, określanie górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usuwanie nieczystości ciekłych),
- Zespół ds. Ochrony Środowiska i Rolnictwa odpowiedzialny za zadania wynikające z ustawy z dnia 7 czerwca 1996 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹³ (nadzór nad eksploatacją sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz ich remonty bieżące, prowadzenie całości spraw wynikających z ustawy, naliczanie opłat za odprowadzanie ścieków oczyszczonych, współpraca z operatorem sieci wodociągowej i kanalizacyjnej).

Pracownikom ww. zespołów przypisano w zakresach czynności następujące obowiązki: opracowywanie regulaminu utrzymania czystości i porządku oraz sprawowanie kontroli nad jego przestrzeganiem, przygotowywanie zezwoleń na prowadzenie opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz określanie górnych stawek opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za usuwanie nieczystości płynnych.

(akta kontroli str. 24-41, 46-54)

W okresie objętym kontrolą, pracownicy realizujący zadania związane z gospodarką ściekową nie uczestniczyli w szkoleniach obejmujących te zagadnienia. Pracownikom realizującym ww. zadania zapewniono narzędzia IT przydatne w tym zakresie.

(akta kontroli str. 42-44)

W okresie objętym kontrolą do Urzędu nie wpłynęły skargi na działania lub zaniechanie działań dotyczących kontrolowanych zadań.

(akta kontroli str. 45)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK pozytywnie ocenia działania Urzędu w kontrolowanym zakresie.

¹² Regulamin wprowadzony Zarządzeniem Nr OR.0050.4.2018 Wójta Gminy Klucze z dnia 15 stycznia 2018 r.

¹³ Dz. U. z 2020 r. poz. 2028 ze zm.

3. Egzekwowanie obowiązków właścicieli nieruchomości niepodłączonych do kanalizacji

Opis stanu faktycznego

3.1. Uregulowanie zasad prowadzenia gospodarki ściekowej na terenach nieskanalizowanych

W okresie objętym kontrolą w Gminie obowiązywały dwa kolejne regulaminy utrzymania czystości i porządku uchwałami Rady Gminy Nr XXI/133/2016 z dnia 10 czerwca 2016 r. oraz Nr XXIII/157/2020 z dnia 16 kwietnia 2020 r. Projekty obydwu ww. regulaminów uzyskały pozytywną opinię Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Olkuszu.

(akta kontroli str. 55-77)

W ww. regulaminach utrzymania czystości i porządku uwzględniono wymogi niezbędne do prowadzenia prawidłowej gospodarki ściekowej na obszarach nieskanalizowanych tj. dotyczące szczelności zbiorników, częstotliwości ich opróżniania oraz powiązania minimalnej częstotliwości opróżniania z pojemnością zbiornika. Od właściciela nieruchomości niepodłączonej do sieci kanalizacyjnej wymagano m.in. wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy lub przydomową oczyszczalnię ścieków, które spełniają wymagania określone w przepisach odrębnych; usuwania nieczystości ciekłych na podstawie umowy zawartej z podmiotem uprawnionym, z częstotliwością i w sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ ze zbiornika, zwłaszcza wynikający z jego przepelnienia¹⁴. W regulaminie nie określono konkretnej częstotliwości opróżniania zbiorników, co szerzej omówiono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 55-73)

W okresie objętym kontrolą obowiązywały dwie górne stawki opłat ponoszonych przez właścicieli nieruchomości za odbiór i wywóz nieczystości ciekłych, 20zł+VAT za 1m³ przyjęta uchwałą Rady Gminy Klucze Nr XXIII/163/08 z dnia 17 lipca 2008 r. oraz 65 zł brutto za 1 m³ przyjęta uchwałą Rady Gminy Klucze Nr XXVII/187/2020 z dnia 6 lipca 2020 r.

(akta kontroli str. 78-80)

3.2. Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków

W okresie objętym kontrolą w Urzędzie prowadzono przy pomocy programu komputerowego¹⁵ ewidencję zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, która umożliwiała tworzenie informacji/raportów, a także ich przekazywanie w postaci elektronicznej. Ewidencja była prowadzona w dwóch modułach ww. programu i umożliwiała gromadzenie następujących danych:

- moduł *Zbiorniki bezodpływowe, oczyszczalnie*: nr rejestru, nr ewidencji odbioru odpadów, dane adresowe (miejscowość ulica i nr domu) imię i nazwisko, typ urządzenia, objętość zbiornika, liczba opróżnień rocznie (wg stanu na dzień oględzin w module zarejestrowanych było 458 zbiorników bezodpływowych oraz 225 przydomowych oczyszczalni),
- moduł *Umowy dot. wywozu nieczystości*: dane adresowe, imię i nazwisko, nazwa firmy realizującej wywóz, nr umowy, data podpisania umowy, okres obowiązywania umowy, rodzaj umowy (indywidualna, zbiorowa, inna), rodzaj odpadów (stałe, ciekłe), liczba osób objętych umową, częstotliwość odbioru

¹⁴ § 11 pkt 4 Regulaminu. W § 13 pkt 1 Regulaminu zapisano ponadto, że „właściciele nieruchomości obowiązani są do pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości w sposób systematyczny, nie dopuszczając do przepelnienia się urządzeń do gromadzenia nieczystości ciekłych, gwarantując zachowanie czystości i porządku na terenie nieruchomości”.

¹⁵ Program komputerowy pn. *Odpady komunalne – ewidencja i naliczenia*, składający się z 12 modułów (w tym dwa odnoszące się do gospodarki ściekowej).

(wg stanu na dzień oględzin moduł zawierał jedynie dane dot. adresów nieruchomości i ich właścicieli).

(akta kontroli str. 43-44)

Ewidencja prowadzona w Urzędzie nie była kompletna, bowiem Urząd nie posiadał danych o lokalizacji wszystkich nieruchomości, które powinny być wyposażone w zbiornik bezodpływowy lub przydomową oczyszczalnię - dotyczyło to 3 108 (89,6%) takich nieruchomości w 2019 r. oraz 2 725 (79,2%) w 2020 r. Zagadnienie to zostało szczegółowo opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 4, 43-44)

3.3. Egzekwowanie wykonywania obowiązków przez właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe

Jedynym działaniem podjętym przez Urząd w celu egzekwowania w latach 2019-2020 od właścicieli nieruchomości obowiązku zawarcia umowy z podmiotem świadczącym usługi opróżniania zbiorników i wywozu nieczystości była przeprowadzona w 2019 r. akcja informacyjna¹⁶, dotyczącą zgłaszania przez właścicieli nieruchomości do gminnej ewidencji zlokalizowanych na swoim terenie zbiorników bezodpływowych.

(akta kontroli str. 81-83)

W okresie objętym kontrolą, Urząd nie podejmował kontroli posiadania przez właścicieli nieruchomości umowy na opróżnianie zbiornika z przedsiębiorcą posiadającym zezwolenie na prowadzenie działalności w tym zakresie, faktu uiszczania opłat za te usługi oraz sprawdzenia czy częstotliwość opróżniania zbiorników bezodpływowych odpowiada zrealizowanemu dla danej nieruchomości zużyciu wody, co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Wójt wyjaśnił, że *Dane dotyczące zużycia wody przez poszczególnych odbiorców usług PWiK Olkusz nie są przekazywane Gminie*.

(akta kontroli str. 81-83)

W ww. okresie Wójt nie posiadał wiedzy nt. stanu wyposażenia wszystkich nieruchomości mieszkalnych położonych na terenie Gminy w instalacje służące gromadzeniu lub oczyszczaniu nieczystości ciekłych.

(akta kontroli str. 81-83)

Wójt wyjaśnił, że Urząd nie podejmował działań organizacyjnych służących realizacji zastępczych wywozów nieczystości, a jako powody opisanego stanu wskazał brak informacji o występowaniu nieprawidłowości w tym zakresie oraz braku kadrowe wynikające z niewystarczających środków finansowych na zatrudnienie pracowników zajmujących się wyłącznie zagadnieniami gospodarki ściekowej.

(akta kontroli str. 81-83)

Do systemu odbioru i oczyszczania ścieków na terenie Gminy nie trafiło:

- w 2019 r.: 99 720 m³ nieczystości ciekłych, co stanowiło 78,5% nieczystości ciekłych powstających na jej terenach nieskanalizowanych oraz 38,1% takich nieczystości wytworzonych na całym jej terenie,
- w 2020 r.: 96 332 m³ nieczystości ciekłych, co stanowiło 72,7% nieczystości ciekłych powstających na jej terenach nieskanalizowanych oraz 35,8% takich nieczystości wytworzonych na całym jej terenie.

(akta kontroli str. 4, 78-80)

¹⁶ Informacja została zamieszczona stronie internetowej Gminy, w lokalnej prasie, a sołtysi dostarczali mieszkańcom druki zgłoszeń.

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W regulaminach utrzymania czystości i porządku w Gminie nie określono jasno i precyzyjnie częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych do gromadzenia ścieków, a Burmistrz w okresie objętym kontrolą, nie przedkładał Radzie Miejskiej projektów uchwały zawierających taką regulację. W § 11 pkt 4 regulaminów wskazano jedynie, że usuwania nieczystości ciekłych powinno następować „z częstotliwością i w sposób gwarantujący, że nie nastąpi wypływ ze zbiornika”, a w § 13 pkt 1 postanowiono, że pozbywanie się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości powinno być prowadzone „w sposób systematyczny, nie dopuszczając do przepełnienia się urządzeń do gromadzenia nieczystości ciekłych”. Zgodnie z art. 4 ust. 2 pkt 3 uocp Regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy dotyczące częstotliwości i sposobu pozbywania się odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości oraz z terenów przeznaczonych do użytku publicznego. NIK wskazuje, że prawidłowe wykonanie ww. upoważnienia ustawowego wymaga precyzyjnego i jasnego określenia częstotliwości pozbywania się nieczystości ciekłych, tak aby adresat uchwały nie miał żadnych wątpliwości co do tego, jaką regułę postępowania wyznacza dany przepis, a organ stosujący ten przepis wiedział, w jaki sposób go zinterpretować¹⁷.

(akta kontroli str. 55-77)

2. Prowadzona w Urzędzie ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni była niekompletna, bowiem:

- według stanu na 31 grudnia 2019 r. zarejestrowanych w niej było 361 nieruchomości (202 zbiorniki bezodpływowe oraz 159 przydomowych oczyszczalni), podczas gdy liczba nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej wynosiła 3 469 (różnica wynosiła 3 108, co stanowiło 89,6% nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej),
- według stanu na 31 grudnia 2020 r. zarejestrowanych w niej były 717 nieruchomości (490 zbiorników bezodpływowych oraz 227 przydomowych oczyszczalni), podczas gdy liczba nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej wynosiła 3 442 (różnica wynosiła 2 725 co stanowiło 79,2% nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej).

Opisany stan uniemożliwiał realizację celów, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1-2 uocp.

(akta kontroli str. 4, 43-44, 78-80)

3. W okresie objętym kontrolą Wójt nie egzekwował od właścicieli nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnej, wynikającego z art. 5 ust. 1 pkt 3b uocp, obowiązku pozbywania się nieczystości ciekłych. Nie przeprowadzał także kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz nie organizował tzw. zastępczego wywozu nieczystości w celu ich opróżniania w przypadku właścicieli nieruchomości, którzy nie zawarli umów o wywóz nieczystości ciekłych, do czego zobowiązuje art. 6 ust. 6 uocp.

NIK wskazuje, że ze sprawozdań przedsiębiorców o ilości odebranych nieczystości płynnych wynika, że z nieruchomości położonych na terenie gminy nieczystości ciekłe odbierano 1 345 razy w 2019 r. i 1 373 razy w 2020 r.¹⁸. Biorąc pod uwagę, że na terenie Gminy liczba nieruchomości niepodłączonych do sieci kanalizacyjnych

¹⁷ Por. np. wyrok WSA w Olsztynie z 12 marca 2019 w sprawie II SA/OI 123/19 (lex nr 2638211), czy też wyrok WSA w Łodzi z dnia 10 lutego 2021 r. w sprawie II SA/Łd 738/20 (LEX nr 3125767).

¹⁸ Podane wartości nie są równoznaczne z liczbą opróżnionych zbiorników, gdyż w przypadku szklanego zbiornika ścieki są odbierane kilka razy w roku.

wynosiła 3469¹⁹ w 2019 r. i 3442 w 2020 r., to - przy założeniu, że liczba wykonanych usług wywozu jest równa liczbie obsłużonych nieruchomości - na terenie gminy pozostały co najmniej 2 124 nieruchomości, z których ani razu nie wywieziono legalnie nieczystości ciekłych²⁰ w 2019 r. i 2 069 w 2020 r.

Faktyczna liczba nieruchomości, których właściciele nie zawarli umowy z podmiotem posiadającym zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych była niemożliwa do ustalenia, gdyż Urząd nie gromadził takich informacji.

W latach 2019-2020 Wójt nie wydał żadnej decyzji, o których mowa w art. 6 ust. 7 uocp w sprawie tzw. zastępczego wywozu nieczystości ciekłych, mimo iż z posiadanych przez Urząd danych wynika, że powinien wydać co najmniej 2 124 takich decyzji w 2019 r. i co najmniej 2 069 w 2020 r.

Uwzględniając szacunkową ilość ścieków nieoczyszczonych, która znalazła się poza gminnym systemem gospodarki ściekowej oraz uchwalone przez Radę Gminy górne stawki opłat, szacunkowa wysokość nienaliczonych z tego tytułu opłat wyniosłaby 8 218,5 tys. zł w 2019 r. oraz 7 939,8 tys. zł w 2020 r.²¹.

(akta kontroli str. 4, 43-44, 78-80)

Jako powody stwierdzonych nieprawidłowości Wójt wskazał uwarunkowania kadrowo-finansowe Urzędu (brak wystarczających środków finansowych na zatrudnienie dodatkowych pracowników zajmujących się wyłącznie gospodarką ściekową) oraz udział pracowników w realizacji programu *Czyste Powietrze* (szczególnie absorbująca i czasochłonna jest realizacja zgłaszanych do Urzędu interwencji). Wójt stwierdził, że obecnie obowiązujące przepisy nie nakładają na właścicieli nieruchomości obowiązku zgłaszania do gminnej ewidencji posiadania zbiornika bezodpływowego czy przydomowej oczyszczalni ścieków, (...) *co powoduje trudności w pozyskaniu tych danych, które są podstawą do podejmowania działań kontrolnych*. Wójt zwrócił także uwagę, że do Urzędu nie zgłaszano interwencji wskazujących na skażenie wód gruntowych lub gleby wskutek przepełnienia zbiorników bezodpływowych i w związku z tym *założono, że na terenach nieskanalizowanych właściciele nieruchomości podchodzą w sposób rzetelny do zawierania umów z podmiotami świadczącymi usługi asenizacyjne i sukcesywnie opróżniają swoje zbiorniki*.

(akta kontroli str. 94-95)

NIK zwraca uwagę, że realizacja obowiązków wynikających z przepisów uocp jest obowiązkiem Gminy i do jej organów należy przyjęcie oraz wdrożenie rozwiązań służących celom w niej wskazanych.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK negatywnie ocenia działania Urzędu w kontrolowanym zakresie.

OBSZAR

4. Egzekwowanie przestrzegania obowiązków od przedsiębiorców prowadzących usługi opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych

Wymagania jakie powinien spełniać przedsiębiorca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na prowadzenie usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych

¹⁹ Z czego ujętych w ewidencji gminnej w 2019 r.: 202 zbiorniki bezodpływowe i 159 przydomowych oczyszczalni ścieków, a w 2020 r. odpowiednio: 490 i 227.

²⁰ Lub osadów z przydomowych oczyszczalni ścieków.

²¹ Kwotę oszacowano na podstawie ilości nieczystości ciekłych bytowych nieoczyszczonych w 2019 r. (126 438,1 m³) i 2020 r. (122 151,1 m³) pomnożonej przez maksymalną stawkę 65 zł/m³ brutto przyjętą w uchwale Nr XXVII/187/2020 Rady Gminy Klucze z dnia 6 lipca 2020 r. Najniższa stawka pobierana przez przedsiębiorców realizujących odbiór i wywóz nieczystości ciekłych na terenie Gminy w latach 2019-2020 wносиła 25 zł/m³ brutto.

i transportu nieczystości ciekłych zostały ustalone w uchwale Nr XXXVII/292/09 Rady Gminy Klucze z dnia 27 lipca 2009 r.

(akta kontroli str. 84-85)

W 2019 r. ważnym zezwoleniem Wójta na świadczenie usług opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych dysponowało 10 podmiotów, z których dziewięć faktycznie wykonywało te usługi przez cały rok. W 2020 r. ww. zezwoleniami dysponowało 12 podmiotów, z których dziewięć faktycznie wykonywało te usługi przez cały rok, a jeden świadczył je przez pierwsze trzy kwartały 2020 r.

(akta kontroli str. 18-21)

Wszyscy przedsiębiorcy posiadający zezwolenia Wójta na świadczenie usług opróżniania zbiorników i transportu nieczystości ciekłych złożyli kwartalne sprawozdania za lata 2019-2020 w terminie wskazanym w art. 9o uocp, a zakres danych zawartych w sprawozdaniach odpowiadał wymaganiom powołanego przepisu. W związku z powyższym Wójt nie był zobligowany do kierowania do ww. przedsiębiorców wezwań o uzupełnianie lub poprawienie sprawozdania.

(akta kontroli str. 18-21, 86-93)

OCENA CZĄSTKOWA

NIK pozytywnie ocenia działania Urzędu w kontrolowanym zakresie.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

Podjęcie działań mających na celu:

1. Przedłożenie projektu uchwały prowadzącej do Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy określenie częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych.
2. Zabezpieczenie możliwości odbioru i oczyszczania wszystkich nieczystości ciekłych wytworzonych na terenie Gminy.
3. Ujęcie w ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków wszystkich nieruchomości wyposażonych w takie urządzenia oraz danych niezbędnych do prowadzenia na jej podstawie kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych.
4. Organizowanie wywozów zastępczych nieczystości ciekłych z nieruchomości, których właściciele uchylają się od obowiązku opróżniania zbiorników bezodpływowych z częstotliwością gwarantującą niedopuszczenie do zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 27 maja 2021 r.

Kontroler

Mariusz Podolski

Gł. specjalista kontroli państwowej

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

.....